

Příčina dnešní války je stará přes 200 tisíc let

Patří do úzké skupiny lidí, jimž byla při oficiálních testech sdružení Mensa, sdružujícího lidi s nadprůměrnou inteligencí, naměřena výška IQ přes 200 bodů. Průměr v populaci je přitom 100, IQ přes 130 mají jen 2 % lidí na světě a Albert Einstein měl prý IQ 170. **KAREL KOSTKA (61)** ze Vsetína, vzděláním učitel, má IQ 206. V loňském rozhovoru pro TĚMA se navíc projevil i tak trochu jako prognostik...

■ **V rozhovoru, který jsme pro týdeník TÉMA dělali před 15 měsíci, kdy ještě nebyly žádná energetická krize, rekordní inflace ani válka na Ukrajině, jste tvrdil, že lidstvo páchá svojí závislostí na energiích a kladením důrazu na umělou inteligenci ve všemožných oborech v podstatě rituální sebevraždu. Jak to vidíte teď?**

Máme-li se bavit o nedostatku čehokoliv, třeba energie, začal bych od blahobytu, protože ten byl v historii lidstva vždy něčím exkluzivním a výjimečným. Dnes se stal blahobytem v našich končinách normou, a v důsledku této normy plíživě degenerujeme. Životy se stávají stále více pragmatickými, účelovými, vyznává se především výkon, nikoliv štěstí a spokojenost, protože díky výkonovým ideálům nemůžeme být spokojeni nikdy. Koučové na všechno možné nás totiž ubezpečují, že můžeme dosáhnout ještě dál a výš. Zene se za chimérou ještě úspěšnějšího, a tedy i blahobytnějšího života, a většinu z nás při těch závodech skolí smrt dřív, než si najdeme čas, abychom si život užili. Místo abychom se na cestě od prvního nádechu až ke smrti duševně i tělesně rozvíjeli, mnozí se tou cestou jen prožene a prožereme. Jenže jak každý ví, rubáš nemá kapsy a nic z toho, co jsme si nahrabali, co jsme snědli nebo do jakých funkcí jsme se za života dostali, si na onen svět nevezmeme.

■ **Je blahobytnost i příčinou války na Ukrajině?**

Válka, včetně té na Ukrajině, je houbou za špatně nastaveným štěstím. Její příčinu nehledejme jen v současnosti, i když s blahobytem do jisté míry souvisí. Je skrytá v období někdy před více než 200 tisíci let v Africe.

■ **Prosím?**

Tam někde už tehdy žili přímí předchůdci moderního člověka (*prvotní vznik Homo sapiens, jenž se vyvinul z dřívějších lidských druhů, je uváděn do doby zhruba před 300 tisíci let, pozn. red.*) a nějakého pitomec,

„Vyznáváme hlavně výkon, nikoliv štěstí a spokojenost.“

ce napadlo oplotit si kousek půdy a prohlásit, že zabraná půda je jeho. A odstartovaly tahanice. Když pomíneme války o ženy a posléze o zlato, války o území jsou od té doby suverénně nejčastějšími a nejkrvavějšími válkami v lidských dějinách. Navíc se o strůjcích těchto válek, pokud zvítězili, učíme ve školách jako o hrdinech, přitom za nimi zůstávaly a zůstávají hromady mrtvol. Ty ale jako by nebyly. Mezi mocnými, zejména těmi, co jsou u moci příliš dlouho, se vždy po nějaké době najde

další pitomec, který prohlásí, že tohle území je jeho, a začne ho dobývat. A netouží primárně jen po území, ale podvědomě vždy i po své nesmrtnosti na stránkách učebnic dějepisu, přestože se ohání státními nebo národními zájmy. Přitom jde ve skutečnosti o masové vrahy, ovšem vždy se najde skupina lidí, jež podlehe demagogii a strůjce války naopak vnímá jako hrdiny a dává jim řády a vyznamenání.

■ **Přednášíte na univerzitách o inteligenci. V té souvislosti by mne zajímalo, jestli je za vznikem válek nedostatek inteligence těch, co je vyvolají.**

V zásadě ne. Je těžké si představit, že osel povede do války armádu lvů, rozsápali by ho. Pravděpodobnější je varianta, že lev povede do války stádo oslů. Strůjci válek jsou tedy lvi, kteří mají inteligenci i moc a obě své přednosti zneužijí.

■ **Už od pravěku bojovaly jednotlivé tlupy Homo sapiens, ale i různých tehdejších jiných lidských druhů o území, tedy větší teritorium pro lov, a o ženy, protože i většina zvířat má nějak v genech, že pářit se mezi pokrevními příbuznými je tabu. A už tehdy platilo: chceš-li sjednotit členy tlupy, najdi jim společného nepřítele a vnukni jim pocit (ať skutečný, či domnělý), že ohrožuje jejich bezpečí, jejich rodiny, jejich loviště, jejich způsob života, jejich tlupu. A nejspíš to takhle platí pořád. Protože válka drtivě většinu lidí, těch „obyčej-**

▲ **Energie nad zlato. Naše totální závislost na elektřině, plynu a třeba i dálkovém vytápění způsobuje naši křehkost. Už před válkou na Ukrajině a současnou energetickou krizí upozorňoval Karel Kostka na to, že se moderní společnost až příliš oddává kouzlu technologií, včetně umělé inteligence. V tom spatřuje také budoucí největší nebezpečí. A není sám.**

ných“, bezpochyby blahobytnost bere. A stejně obrovské masy obyvatel vždy a znovu podlehnou bojové rétorice a válečnému běsnění na jedné či druhé straně. Opustí manželky, děti, jistoty a jdou do boje nasazovat životy...

Válka je pro mocné, zpravidla dychtivé muže nejvyšší hrou, jakou si mohou v době své vědomé existence zahrát. Je to poker, do něhož se pouštějí jen ti, kteří se cítí vyvolenými, Nietzscheho terminologií řekneme nadlidmi. A pozor, není jich moc, dominantní hráče spočítáte zpravidla na prstech jedné ruky. Ti další jsou jen diváci, parazité, poskoci a pohůnci, ať už si říkají ministři, maršálové, či generálové. A samozřejmě obětmi jsou miliony obyčejných lidí a vojáků. V určitém smys-

lu může jít u vládců i o nutkavou potřebu osobní psychohygieny, když je jejich duše unavena harmonií, nicneděláním a odpočinkem anebo když trpí nedostatkem obdivu. A tak se rozhodnou ji povzbudit napětím a vzrušující akcí. Akorát nedo-

„Odstrašující prožitek války časem vybledne.“

myslí, že zatímco spousta věcí v životě vrátit jde, válku nikdy nikdo na začátek vrátit nedokázal. Nejde říct dost, už mě to nebaví nebo unavuje. Proto začne agresory, ony hráče válečného pokeru, válka po

Války provázejí lidstvo od jeho počátků a mezi nejčastější příčiny patří spory o území. Kdysi šlo o větší teritorium pro lov zvířete, nyní zpravidla o nerostné bohatství či zdroj vody. A roli často hraje i ego člověka, co vládne. „Mezi mocnými, zejména těmi, co jsou u moci příliš dlouho, se vždy najde nějaký pitomec, který prohlásí, že tohle území je potřeba dobývat. Podvědomě touží po své nesmrtnosti na stránkách učebnic dějepisu,“ říká Karel Kostka.

nějakém čase ruinovat duševně a udělá z nich prostřednictvím série emočních šoků paranoidní zbabělce a kandidáty na místa v blázcinci. Sami sebe totiž zaženou do kouta, když válka nekončí vítězstvím a přemění se na tu dlouhou, udržovací. Jen si vzpomeňme na první světovou válku, kdy si všichni slibovali, že vojáci budou za pár týdnů doma. A přitom navěky skončili v hrobech kdesi na frontách. Nebo na druhou světovou válku, kdy Hitlerův blitzkrieg (*taktika bleskové války založená na překvapivém a rychlém útoku velké koncentrace bojové síly, pozn. red.*) rozhodně válku bleskově neukončil. A to nemluvím o válce třicetileté mezi katolíky a protestanty nebo stoleté mezi Anglií a Francií v dřívější historii. Prožitek války má snad jediný pozitivní efekt, že si nějakou dobu po jejím ukončení lidé uvědomují, o jakou šlo nelidskost a hrůzu. Jenomže odstrašující válečný prožitek po čase mezigeneračně vybledne a vyšumí, a jeho protiválečná účinnost vymizí. Bohužel.

■ **A tohle se vlastně pořád opakuje. Bez ohledu na to, jaké se píše století...**

Občas přemýšlím, že Carl Gustav Jung měl pravdu, když tvrdil, že kromě našeho bezprostředního vědomí osobní povahy existuje v životě lidstva i jakýsi kolektivní a univerzální psychický systém, jenž osobní povahu nemá, přitom je obdobný u všech jednotlivců, protože je zděděný po předcích, které máme společné. Zdá se mi, že v mezních situacích, jakou válka je, se kolektivní nevědomí probouzí a všichni se začneme chovat archetypálně, což s sebou přináší sdílené tendence ke zlu a nepřátelství, střídané ovšem obdobími směřujícími k dobru a lásce. Vědecké potvrzení této hypotézy nemám, ale zdá se mi, že to v realu existuje. Podívejte se, jak se války a neštěstí jako hydra rozlézaly po světě v určitých časových etapách dějin a jak jim lidé podléhali. Kdežto v jiných časových úsecích se rozvíjely přátelské vztahy a individuální i kolektivní vstřícnost jako by rozepře a konflikty válcovala a tišila.

■ **S válkou přímo souvisí i energetická krize. Myslíte, že nám současná situace pomůže se trochu od křemíkové inteligence a závislosti na elektřině odpoutat?**

Ne. Křemíková inteligence prosákla prostřednictvím digitálních technologií do našich každodenních životů tak pevně,

že si ji nedokážeme odepřít. Má na naši psychiku stejný účinek jako silně návykový opiát. Kdybychom ji omezili nebo zrušili, zejména pro příslušníky mladší generace by to byla stejná újma, jako byste jim odebral nějaký důležitý životní orgán. Raději budou hladovět, než by nemohli užívat internet, sociální sítě a informační toky, jimiž jsou s tím spojeny.

■ **Před více než rokem jste mluvil i o tom, že věříte v intuici, která vám v životě pomohla vyřešit mnohá složitá rozhodnutí, a že spousta věcí máme zakořeněné někde hluboko v sobě. O archetypch. Přijde mi, že jsme na ně nějak zapoměli.**

Archetyp můžeme považovat za pravzor, který je v našem nitru hluboce a pevně ukotven a za určitých okolností se projeví v myšlení, jednání, konání... Archetypy nikdy nevstoupí přímo do našeho vědomí, ale přesto mají na vědomí obrovský vliv. Vlastně jsme před chvílí hovořili o kolektivním nevědomí – no a právě archetypy jsou takovými stavebními kameny, takovým jádrem, z něhož kolektivní nevědomí vyrůstá. Archetypy nejsou souborem osobních zkušeností jednoho konkrétního člověka, nýbrž vycházejí z historie lidstva, ze zkušeností předků, a jsou nepotlačitelné. S intuicí se potkávají a také s ní často korelují. Intuice, stejně jako archetypální obsahy nevědomí, není součástí vědomé mysli. Je to až zázračné tušení faktů a jejich souvislostí,

▼ „Zdá se mi, že v mezních situacích, jakou válka je, se probouzí kolektivní nevědomí a všichni se začneme chovat archetypálně, což s sebou přináší sdílené tendence ke zlu a nepřátelství,“ říká Karel Kostka. I to je důkaz, že za většinou našich rozhodnutí není rozum, nýbrž emoce. Čehož se dá i využít a doslova zblbnout takřka každého, bez ohledu na výšku IQ. Tak jako to dokázal Adolf Hitler s Němci, kteří byli tehdy považováni za nesmírně kulturní národ.

připomíná odhad, náhlé a nečekané poznání, vnuknutí, prozření, někdy dokonce osvícení. Dříve se užíval pojem jasnozřivost, v němž jako by nám byla sdělena vyšší pravda nebo třeba varování či motivace k čemusi grandióznímu. Já dám na intuici mnohem více než na rozum. Ten je totiž často upachtěný, analyzující, pomalý, nejistý, zabývá se mnohdy nepodstatnými drobnostmi. Kdežto intuice je rychlá, zobecňující, lehoučká, a přitom plná jistoty, že to, co je v ní obsaženo, je skutečné vědění, krystalicky čirá pravda. Intuice totiž nevyhází ze smyslového poznání, ale z nevědomí, a svoji roli v ní hrají právě ony archetypy, jež zmiňujete.

„Na intuici dám mnohem více než na rozum.“

■ **Takže archetypy jsou nedílnou součástí nás všech...**

Jistě. Ve své knize *Ve spárech osudu* jsem napsal: „Představme si, že sedíme na ramenou svého táty, ten zase na ramenou svého táty a jeho táta na ramenou předcházejícího táty, a tak dále až k tomu tátovi nejprvnějšímu, tátovi všech tátů. A ze všech těch tátů máme v sobě kousek zkušenosti, která se mezigeneračně přenáší dál.“ Jak vysoký by asi byl sloup, na jehož

vrcholku se nacházíme? A jak by vypadali všichni ti tátové pod námi, případně matky?

■ **Co se za ten rok ve vašem životě změnilo? Vaše povídání o životě s Jaroslavem Duškem na internetovém serveru YouTube už má více než dva a půl milionu diváků, jste děkanem Fakulty společenských studií Vysoké školy Humanitas ve Vsetíně i ředitelem Střední školy Kostka, ředitelem umělecké školy, předpokládám, že stále malujete a stále také píšete knihy pod pseudonymem Cubeca...**

Nic se nezměnilo, vše, co říkáte, platí. Stejně jako fakt, že všechno v našich životech je relativní a dočasné, takže to nepřeceňuji. K šedesátinám jsem dostal od rodiny na zahradu krásnou dřevěnou lavičku s velkým vypáleným latinským nápisem *Carpe Diem*, tedy „užívej každého dne“. A o to se snažím – užívat si života, a také mu něco vracet.

■ **Co nyní píšete?**

Každým rokem napíšu jeden nebo dva romány, kolem letošních Vánoc mi vyjde kniha s názvem *Ohnivá stopa*. Volně mne inspiroval příběh Margit Vímolové, rakouské Němky označované po první světové válce „česká Mata Hari“ (pocházela z Plzeňska a coby tajemnice náčelníka generálního štábu Rakouska-Uherska pracovala jako špiónka pro Rusy, neboť se prý považovala za Češku a cítila příslušnost ke Slovanům, pozn. red.).

■ **Poté, co jsme vás označili za Čecha s nejvyšším IQ, se do redakce týdeníku TĚMA ozval váš vrstevník, lékař z Prahy, a dokazoval, že má v testech o dva body více než vy, tedy IQ 208. A doložil nám to**

výsledky z testů Mensy. Nevadí vám, že už nejste „nejchytřejší Čech“?

Rozhodně ne, proč by mělo? Nejde o soutěž ani o pořadník. Je-li ten muž, o němž hovoříte, lékař, je dobře, že svoji inteligenci nepromarnil a pomáhá lidem. Tak to má být. Koncept inteligence pochází z latinského slova *intellectus*, což znamená porozumění nebo poznání. Inteligence je mentální kvalita, vyrůstající ze schopnosti přizpůsobovat se novým okolnostem, učit se na základě zkušeností, vidět lépe do podstaty procesů a jevů, disponovat vyšší mírou představivosti, ale není

to věc chytrosti. Velmi chytrý může být člověk s IQ 98, který usilovně a pilně studoval. Kdežto IQ 170 může mít i úplné trdlo, pokud svůj potenciál k mentálním výkonům nenaplní informacemi a daty. Po světě určitě běhá spousta lidí s vyšším IQ, než mám já, a to je dobře, protože by měli být inspirací pro ostatní. Víte, inteligenci na jedné straně obdivujeme a na druhé proklínáme, má prostě mnoho škál a barev. Tuhle jsem slyšel vtip, kdy kosmonauti z Marsu volají na Zemi: „Objevíli jsme známky inteligence! Někdo nám ukradl raketu!“ (smích)

Křemíková inteligence prosákla prostřednictvím digitálních technologií do našich každodenních životů tak pevně, že si ji už nedokážeme odepřít. „Má na naši psychiku stejný účinek jako silně návykový opiát,“ říká Kostka. Díky sociálním sítím i počítačovým hrám už navíc trávíme čím dál víc času nikoliv ve skutečném světě, ale v umělé realitě.

■ **Inteligence se lidé někdy dokonce bojí...**

Máte pravdu, přitom není nakažlivá. Otázka je, jestli se bojí té svojí, nebo mají zbytečný respekt před inteligencí, již disponuje někdo jiný. Proto myslím, že není dobré dávat najevo ani inteligenci, ani chytrost. Jakmile to uděláte, máte život těžší. Na mě praskli inteligentní kvociant před lety studenti, kteří vyfotili na stěně v ředitelně certifikát a poslali ho do novin. Chtěli mi udělat radost, ale úplně se netrefili. Ovšem že bych se na ně zlobil, to ne. Já se zlobit neumím. Vlastně ani nudit se neumím, ještě jsem nikdy nezažil pocit nudy. U mě se inteligence projevuje vášní, musím neustále něco dělat, vymýšlet. Když se do něčeho dám, mívám euforické pocity a jsem jako posedlý, a to i když se pustím klidně i do totální blbosti či zbytečnosti. Nicméně sebehodnocení je záladné, u mentálních schopností zvláště – často si člověk nedokáže sám sebe objektivně vykreslit. Třeba se pletu, jako se plete mnoho lidí, když uvažují nad svojí chytrostí. Víte, i chytrý člověk si někdy myslí, že je chytrý, kdežto hlupák si zpravidla myslí, že je chytrý, pořádk.

Josef Hympl

Dvojka
Český rozhlas

Rádio, které vás baví

BAVÍ NÁS ROZHOVORY OD SRDCE

BLÍZKÁ SETKÁNÍ / TEREZA KOSTKOVÁ A ADÉLA GONDÍKOVÁ

Po–Pá | 11–12 h

Poslouchejte v FM, DAB+, na webu nebo v mobilní aplikaci.

dvojka.rozhlas.cz

mujRozhlas